

Radosław Kucharczyk

Uniwersytet Warszawski
e-mail: r.kucharczyk@uw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-1861-1358

Krystyna Szymankiewicz

Uniwersytet Warszawski
e-mail: k.szymankiewicz@uw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-8598-3418

**ZMIENIAJĄCY SIĘ PROFIL STUDENTÓW FILOLOGII ROMAŃSKIEJ
I NOWE WYZWANIA DYDAKTYCZNE – PRZYPADEK
STUDENTÓW 1. ROKU W INSTYTUCIE ROMANISTYKI
UNIwersytetu Warszawskiego**

ABSTRAKT

Ze względu na malejącą liczbę studentów filologii romańskiej kontynuujących naukę języka francuskiego rozpoczętą w liceum, a także obniżający się wśród nich wstępny poziom znajomości tego języka w artykule podjęto próbę określenia profilu współczesnego studenta filologii romańskiej w celu zdefiniowania jego potrzeb i oczekiwań dotyczących kształcenia językowego, by następnie podjąć refleksję nad wynikającymi stąd nowymi wyzwaniami dydaktycznymi. Badanie ankietowe wśród studentów 1. roku warszawskiej romanistyki oraz wywiady z osobami nauczającymi w tej grupie języka francuskiego pozwoliły stwierdzić duże zróżnicowanie potrzeb edukacyjnych studentów oraz konieczność indywidualizacji nauczania, reagowania na bieżąco przez prowadzących zajęcia na zauważane potrzeby i stosowania różnorodnych technik dydaktycznych.

Słowa kluczowe: profil studenta, filologia romańska, potrzeby edukacyjne, indywidualizacja nauczania, wyzwania dydaktyczne

ABSTRACT

THE CHANGING PROFILE OF FRENCH PHILOLOGY STUDENTS
AND NEW TEACHING CHALLENGES – THE CASE OF 1ST YEAR STUDENTS
AT THE INSTITUTE OF FRENCH STUDIES OF THE UNIVERSITY OF WARSAW

Due to the decreasing number of students of French philology continuing the study of French started in high school, as well as the decreasing initial level of knowledge of the language among them, the paper attempts to define the profile of a contemporary French philology student, and thus to define his/her needs and expectations regarding language education, and then to reflect on the resulting new didactic challenges. A questionnaire survey among first-year students of French studies in Warsaw and interviews with their teachers have made it possible to determine the great diversity of students' educational needs and the necessity for the teachers to differentiate the teaching, as well as to react on an ongoing basis to the perceived needs and to apply various didactic techniques.

Keywords: student profile, romance philology, educational needs, differentiated teaching, teaching challenges

Od kilkunastu lat coraz większy odsetek studentów filologii romańskiej uczy się języka francuskiego „od zera”¹, zaś wyjściowy poziom językowy tych studentów, którzy kontynuują naukę języka francuskiego, obniża się. Przyczyn tego stanu rzeczy należy upatrywać przede wszystkim w dość słabej pozycji języka francuskiego w polskim systemie oświatowym². W obecnej sytuacji istotne wydaje się zdiagnozowanie profilu współczesnych studentów filologii romańskiej, a więc ich motywacji, potrzeb i oczekiwań dotyczących kształcenia językowego³. Pozwoli to na podjęcie refleksji nad ewentualnymi zmianami nie tylko w zakresie treści programowych praktycznej nauki języka francuskiego, lecz także nad adekwatnością stosowanych rozwiązań dydaktycznych. Podążając za tym celem, w obecnym

¹ *Enseigner le FLE aux débutants à la philologie romane. Nouveaux défis*, H. Grzmil-Tylutki, E. Krakowska-Krzemińska (red.), Kraków 2010.

² R. Kucharczyk, K. Szymankiewicz, *Les représentations de la langue française chez des élèves polono-phones. Quel impact sur le choix de la langue étrangère à l'école*, „Neofilolog” 2020, 55/2, s. 173–194; tychże, *Uwarunkowania wyboru nauki języka francuskiego przez polskich licealistów*, „Acta Neophilologica” 2020, XXII/1, s. 73–90.

³ M. Smuk, *Beauté des sonorités, prestige, utilité? La langue française vue par des étudiant.es français.es et internationaux.ales à l'époque de la mondialisation*, „Bulletin suisse de linguistique appliquée” 2022, 116, s. 77–92.

artykule nakreślamy kontekst obserwowanych tendencji oraz przedstawiamy wyniki badania sondażowego przeprowadzonego w roku akademickim 2023/2024 wśród studentów 1. roku w Instytucie Romanistyki UW oraz ich wykładowców.

1. Wprowadzenie

Język francuski ma długą tradycję w Polsce⁴. Przez wiele lat, do końca II wojny światowej, uznawany był za język elit, a tym samym uchodził za wyróżnik klas społecznych. W okresie komunizmu został on – zwłaszcza w kontekście edukacyjnym – wyparty przez język rosyjski, niemniej jednak kultura francuska była stale obecna w polskim krajobrazie społecznym. W chwili obecnej – mimo że liczne firmy francuskie inwestują w gospodarkę polską, a sam język jest jednym z głównych języków Unii Europejskiej – coraz mniej uczniów decyduje się na uczenie się języka francuskiego⁵. Świadczy o tym chociażby zmniejszający się odsetek licealistów uczących się tego języka, wynoszący w roku 2019 14,4%, w 2020 – 13,35%, w 2021 – 12,4% i w 2022 roku – 12,8%⁶.

W odpowiedzi na wspomnianą tendencję spadkową Instytut Romanistyki UW, jako jeden z pierwszych w kraju, zaczął przyjmować studentów bez znajomości języka francuskiego już w roku akademickim 2010/2011. Wymagało to głębszej refleksji nad programem kształcenia oraz stosowanymi metodami dydaktycznymi, zwłaszcza w kontekście nauczania języka francuskiego. W kolejnych latach zwiększono liczbę godzin z praktycznej nauki języka francuskiego (PNJF) na studiach licencjackich w grupach zaawansowanych – „ta decyzja była podyktowana zarówno obniżającym się poziomem znajomości języka wśród studentów, jak i dużymi rozbieżnościami poziomów w obrębie jednej grupy”⁷. W chwili obecnej program kształcenia w zakresie PNJF wygląda następująco (tabela 1):

⁴ L. Kuk, *À l'ombre de l'héritage du passé. La présence de la culture française en Pologne après 1989*, [w:] *Le rayonnement français en Europe centrale*, O. Chaline i in. (red.), Pessac 2009, s. 543–551, [online], <https://doi.org/10.4000/books.msha.18274> [dostęp: 24.02.2024]; M. Ziółkowski, *La Francophonie en Pologne*, „Hermès” 2004, 3, s. 59–61; N. Ociełka, *L'enseignement du français en Pologne jusqu'au XIXe siècle*, „Zeszyty Glottodydaktyczne” 2010, 2, s. 147–156.

⁵ D. Werbińska, *Professional Identity of a French Language Teacher in Poland: Constancy vs. Change, Sameness vs. Difference, Agency*, „Glottodidactica” 2022, 49 (1), s. 217–240; Raport Festiwalu Franko-Film – Zielona Góra „Nauczanie języka francuskiego w Polsce”, [online], https://brief.pl/wp-content/uploads/2019/07/Raport_nauczanie_jezyka_francuskiego_w_Polsce_2019.pdf [dostęp: 16.12.2024].

⁶ Na podstawie danych GUS, [online], <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica> [dostęp: 16.03.2024].

⁷ D. Krawczyk, M. Smuk, M. Sokołowicz, *Filologia obca w stulecie swego istnienia. W ruchu uchwycone*, Warszawa 2019, s. 30.

Tabela 1. Program nauczania PNJF w Instytucie Romanistyki UW

Nazwa modułu PNJF	Ścieżka	Semestr studiów					
		I	II	III	IV	V	VI
Kompetencje zintegrowane	p	90h	90h	90h	90h	–	–
	z	90h	90h	–	–	–	–
Gramatyka stosowana	p	60h	60h	60h	60h	–	–
	z	60h	30h	60h	60h	–	–
Fonetyka stosowana	p	30h	30h	–	–	–	–
	z	30h	–	–	–	–	–
Wypowiedź ustna i pisemna	p	–	–	–	–	–	–
	z	–	–	60h	60h	–	–
Aktualności francuskie i frankofońskie	p	–	–	–	–	30h	30h
	z	–	–	–	–	30h	30h
Wybrane aspekty języka ogólnego	p	–	–	–	–	60h	60h
	z	–	–	–	–	60h	60h
Wybrane aspekty języka specjalistycznego	p	–	–	–	–	30h + 30h	30h + 30h
	z	–	–	–	–	30h + 30h	30h + 30h

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując krótko przedstawioną powyżej tabelę, można zaobserwować, że studenci ścieżki początkującej „p” (dalej: SSP) mają więcej godzin praktycznej nauki języka francuskiego niż studenci ścieżki zaawansowanej „z” (dalej: SSZ) (960h *vs* 840 h). O ile w pierwszym semestrze nauki moduły dla obu ścieżek są takie same (wynika to z niskiej prognostyczności liczebności studentów na poszczególnych ścieżkach), o tyle różnią się już one od drugiego semestru. Warto jednak podkreślić, że studenci obu ścieżek muszą osiągnąć ten sam poziom biegłości w zakresie języka francuskiego (C1), stąd różne moduły przedmiotu, na których stosuje się różne metody dydaktyczne. Począwszy od 5. semestru studiów, studenci uczestniczą w modułach wspólnych dla obu ścieżek (w tabeli zaznaczono je kolorem szarym). Przez wiele lat udawało się utrzymać w miarę równe proporcje liczebne pomiędzy SSZ a SSP, przy jednoczesnym dużym zróżnicowaniu poziomów (A0 dla ścieżki „p”, B1+/B2 dla ścieżki „z”), jednak w bieżącym roku podział ten już nie jest oczywi-

sty. Przede wszystkim tylko 40 ze 130 zrekrutowanych studentów poinformowało o nauce języka francuskiego na wcześniejszych etapach edukacyjnych. Co więcej, ich poziom był dużo niższy niż poziom studentów deklarujących znajomość języka francuskiego w ubiegłych latach. Wymusiło to nie tylko redukcję grup SSZ, ale również modyfikację treści kształcenia w zakresie PNJF. Ten stan rzeczy był przyczynkiem do przeprowadzenia badania, którego wyniki są przedstawione w dalszej części artykułu.

2. Metodologia

Głównym celem badania własnego była próba zdefiniowania profilu – w szerokim tego słowa znaczeniu – współczesnego studenta filologii romańskiej. Pytania badawcze zostały sformułowane w następujący sposób:

- Jakie motywy skłoniły badanych studentów do podjęcia studiów w zakresie filologii romańskiej?
- Jaka jest trajektoria nauki języka francuskiego badanych studentów?
- Jaką wagę studenci przywiązują do nieformalnej nauki języka francuskiego?
- Jak studenci postrzegają swoją naukę języka francuskiego na studiach w Instytucie Romanistyki? Jakie są ich oczekiwania wobec zajęć i jakie są ich potrzeby edukacyjne?
- Czy – a jeśli tak, to jakie potrzeby dalszych modyfikacji treści kształcenia w zakresie PNJF wynikają z obecnego profilu studentów 1. roku?

Jednym z dwóch narzędzi użytych w badaniu był kwestionariusz ankiety, skierowanej do studentów 1. roku filologii romańskiej. Pytania ankietowe zostały podzielone na trzy obszary tematyczne: trajektoria uczenia się języka francuskiego przez studentów, postrzeganie języka francuskiego przez studentów oraz ocena poszczególnych modułów przedmiotu praktyczna nauka języka francuskiego (PNJF). Każdemu z wyżej wspomnianych obszarów zostanie poświęcona osobna sekcja artykułu. Ankieta zawierała pytania zarówno otwarte, jak i zamknięte. Została ona przeprowadzona za pomocą arkusza GoogleForms w czasie zajęć prowadzonych na 1. roku studiów romanistycznych, wspólnych dla SSP i SSZ, co miało zagwarantować jak najwyższą zwrotność odpowiedzi. Jednocześnie, w celu triangulacji danych, przeprowadzono wywiady ustrukturyzowane z trzema wykładowcami nauczającymi PNJF w badanych grupach. Wybór osób do badania był celowy – chodziło o nauczycieli mających przynajmniej 3-letnie doświadczenie w nauczaniu PNJF na 1. roku studiów, by możliwe było zauważenie przez nich ewentualnych zmian w profilu studentów, z którymi pracują. Wykładowca W_01 naucza PNJF

w grupach początkujących na 1. roku od 3 lat, prowadzi zajęcia z kompetencji zintegrowanych i gramatyki stosowanej. Wykładowca W_02 pracuje z grupami zaawansowanymi od 7 lat, nauczając gramatyki stosowanej. Wykładowca W_03 ma 13-letni staż w nauczaniu PNJF studentów początkujących w zakresie kompetencji zintegrowanych i gramatyki stosowanej. Wywiad odbył się w formie pisemnej, mailowo, poprzez zebranie odpowiedzi na pytania dotyczące przede wszystkim oceny poziomu językowego studentów, ich nastawienia do nauki języka, a także ich potrzeb edukacyjnych poprzez porównanie ze studentami ubiegłych lat. Uzyskane w wywiadach informacje zostaną zestawione poniżej z wynikami ankiety.

3. Wyniki badania

3.1. Profil studenta 1. roku romanistyki

Łącznie w badaniu wzięło udział 66 studentów ($N=66$), w tym 17 SSZ ($N_1=17$) oraz 49 SSP ($N_2=49$), z czego większość stanowiły kobiety pomiędzy 18. a 23. rokiem życia (tabele 2 i 3):

Tabela 2. Uczestnicy badania ze względu na płeć

Płeć			
	łącznie ($N=66$)	Ścieżka „z” ($N_1=17$)	Ścieżka „p” ($N_2=49$)
Kobieta	53 (80%)	16 (94%)	37 (76%)
Mężczyzna	11 (17%)	1 (6%)	10 (20%)
Inna	2 (3%)	0 (0%)	2 (4%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Uczestnicy badania ze względu na wiek

Wiek			
	łącznie ($N=66$)	Ścieżka „z” ($N_1=17$)	Ścieżka „p” ($N_2=49$)
18–20 lat	45 (68%)	9 (53%)	36 (73%)
21–23 lata	17 (26%)	6 (35%)	11 (22%)
24–26 lat	2 (3%)	1 (6%)	1 (2%)
27 lat i więcej	2 (3%)	1 (6%)	1 (2%)

Źródło: opracowanie własne.

Dla większości badanych romanistyka była jedynym kierunkiem studiów (tabela 4):

Tabela 4. Uczestnicy badania ze względu na kierunek studiów

Czy romanistyka jest dla Ciebie jedynym kierunkiem studiów?			
	łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
TAK	56 (85%)	14 (82%)	42 (86%)
NIE	10 (15%)	3 (18%)	7 (14%)

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość studentów uczyła się języka francuskiego przed podjęciem studiów w Instytucie Romanistyki, przy czym tendencja ta jest wyższa (co jest zrozumiałe) w przypadku SSZ (tabela 5):

Tabela 5. Uczestnicy badania a nauka języka francuskiego przed rozpoczęciem studiów

Nauka języka francuskiego przed rozpoczęciem studiów			
	łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
TAK	47 (71%)	17 (100%)	30 (61%)
NIE	19 (29%)	0 (0%)	19 (39%)

Źródło: opracowanie własne.

Czas nauki języka francuskiego (w przypadku osób, które uczyły się go przed podjęciem studiów w Instytucie Romanistyki) jest bardzo różny – od 2 do 6 lat. Co ciekawe, niektóre osoby miały dłuższą przerwę w nauce języka francuskiego (np. rok albo 9 lat, bo nauka odbywała się w gimnazjum). Kontekst nauki był silnie zróżnicowany: od szkoły publicznej (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) poprzez szkoły językowe, lekcje prywatne oraz samouctwo, na uczelni wyższej skończywszy. Co ciekawe, niektórzy z badanych studentów podkreślają, że niezbyt przykładali się do nauki w szkole ponadpodstawowej, ponieważ był to tylko (*sic!*) drugi język obcy:

P_43: [uczyłam się francuskiego] 4 lata, ale uczyłam się tak, żeby jedynie zdać z klasy do klasy.

Warto również podkreślić, że studenci nie są przekonani o skuteczności uczenia się francuskiego w liceum:

P_37: [uczyłam/-em się francuskiego] 6 lat, ale w państwowej szkole, więc moje umiejętności posługiwania się językiem były znikome.

Istotnym rysem określającym profil współczesnych studentów jest także powszechne korzystanie z dostępnych możliwości nieformalnego uczenia się języka francuskiego (tabela 6):

Tabela 6. Uczestnicy badania a uczenie się nieformalne

	Istotność uczenia się nieformalnego		
	łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
Bardzo ważne	37 (56%)	10 (59%)	27 (55%)
Raczej ważne	22 (33%)	6 (35%)	16 (33%)
Nie mam zdania	3 (5%)	1 (6%)	2 (4%)
Mało ważne	4 (6%)	0 (0%)	4 (8%)
Zupełnie nieważne	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Źródło: opracowanie własne.

Słuchanie piosenek, oglądanie filmów po francusku czy rozmowa na forum internetowym, jak zauważają respondenci, w przyjemny sposób wzmacniają rozwój kompetencji językowych:

Z-09: Staram się oglądać filmy i czytać po francusku, dostęp do tej części kultury jest dla mnie ważny. Mam wrażenie, że dzięki takiej właśnie suplementacji w języku angielskim nauczyłam się go biegle stosunkowo szybko.

Jednocześnie jednak, ze względu na różnorodność indywidualnych doświadczeń i stosowanych strategii uczenia się, można przypuszczać, że uczenie się nieformalne nasila dysproporcje między studentami związane z poziomem znajomości języka. Jak wynika z analizy samooceny respondentów w zakresie znajomości języka francuskiego przed rozpoczęciem studiów, dysproporcje te są znaczne (od poziomu A0 do poziomu B2+), o czym świadczą poniższe dane (tabela 7).

Również wykładowcy biorący udział w badaniu zauważyli zróżnicowanie poziomu znajomości języka francuskiego w swoich grupach, zarówno SSP, jak i SSZ. W porównaniu do lat ubiegłych SSP wydają się mieć podobny poziom językowy, choć jest więcej studentów zupełnie początkujących. Natomiast poziom studentów ścieżki Z został oceniony jako niższy niż w poprzednich latach (W_03).

Tabela 7. Samoocena poziomu biegłości w zakresie języka francuskiego w październiku 2023 roku

Samoocena poziomu biegłości w zakresie języka francuskiego			
	Łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
A0	22 (33%)	0 (0%)	22 (45%)
A1	12 (18%)	0 (0%)	12 (24%)
A1+	5 (8%)	2 (12%)	3 (6%)
A2	5 (8%)	1 (6%)	4 (8%)
A2+	7 (11%)	2 (12%)	5 (10%)
B1	6 (9%)	4 (24%)	2 (4%)
B1+	6 (9%)	0 (0%)	6 (12%)
B2	1 (2%)	0 (0%)	1 (2%)
B2+	1 (2%)	0 (0%)	1 (2%)
C1	0 (0%)	1 (6%)	1 (2%)
C1+	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
C2	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Źródło: opracowanie własne.

3.2. Postrzeganie przez studentów nauki różnych sprawności i podsystemów w języku francuskim

Poniższe tabele 8 i 9 przedstawiają opinie ankietowanych studentów na temat trudności, jaką sprawia im praca nad rozwijaniem poszczególnych sprawności (rozumienie ze słuchu, czytanie ze zrozumieniem, mówienie i pisanie) (tabela 8) lub nauki podsystemów (gramatyka, słownictwo i wymowa) (tabela 9) w czasie procesu uczenia się języka francuskiego.

Słuchanie ze zrozumieniem okazuje się być bardzo dużym lub dużym wyzwaniem dla SSP, natomiast nie jest ono już tak trudne dla SSZ. Taki stan rzeczy wynika zapewne ze specyfiki języka francuskiego, w którym związek między fonią a grafią nie jest oczywisty na pierwszych etapach nauki, co znacznie utrudnia rozumienie ze słuchu. Dodaje się do tego relatywnie szybkie tempo mówienia, zwłaszcza w dokumentach autentycznych, z którymi studenci romanistyki mają często do czynienia.

Tabela 8. Rozwijanie sprawności w języku francuskim jako wyzwanie

Rozumienie ze słuchu			
Wyzwanie w stopniu:	Łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Bardzo dużym	12 (18%)	0 (0%)	12 (24%)
– Dużym	29 (44%)	5 (29%)	24 (49%)
– Średnim	8 (12%)	8 (47%)	0 (0%)
– Niewielkim	5 (8%)	4 (24%)	1 (2%)
– Żadnym	12 (18%)	0 (0%)	12 (24%)
Czytanie ze zrozumieniem			
Wyzwanie w stopniu:	Łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Bardzo dużym	4 (6%)	0 (0%)	4 (8%)
– Dużym	8 (12%)	2 (12%)	6 (12%)
– Średnim	24 (36%)	6 (35%)	18 (37%)
– Niewielkim	29 (44%)	8 (47%)	21 (43%)
– Żadnym	1 (2%)	1 (6%)	0 (0%)
Mówienie			
Wyzwanie w stopniu:	Łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Bardzo dużym	9 (14%)	0 (0%)	9 (18%)
– Dużym	25 (38%)	10 (59%)	15 (31%)
– Średnim	22 (33%)	3 (18%)	19 (39%)
– Niewielkim	9 (14%)	3 (18%)	6 (12%)
– Żadnym	1 (2%)	1 (6%)	0 (0%)
Pisanie			
Wyzwanie w stopniu:	Łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Bardzo dużym	8 (12%)	4 (24%)	4 (8%)
– Dużym	15 (23%)	6 (35%)	9 (18%)
– Średnim	32 (48%)	6 (35%)	26 (53%)
– Niewielkim	10 (15%)	1 (6%)	9 (18%)
– Żadnym	1 (2%)	0 (0%)	1 (2%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9. Nauka podsystemów językowych w języku francuskim jako wyzwanie

Nauka gramatyki			
Wyzwanie w stopniu:	łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Bardzo dużym	5 (8%)	2 (12%)	3 (6%)
– Dużym	8 (12%)	4 (24%)	4 (8%)
– Średnim	24 (36%)	3 (18%)	21 (43%)
– Niewielkim	22 (33%)	6 (35%)	16 (33%)
– Żadnym	7 (11%)	2 (12%)	5 (10%)
Nauka słownictwa			
Wyzwanie w stopniu:	łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Bardzo dużym	2 (3%)	0 (0%)	2 (4%)
– Dużym	9 (14%)	1 (6%)	8 (16%)
– Średnim	21 (32%)	2 (12%)	19 (33%)
– Niewielkim	29 (44%)	13 (76%)	16 (33%)
– Żadnym	5 (8%)	1 (6%)	4 (8%)
Nauka wymowy			
Wyzwanie w stopniu:	łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Bardzo dużym	9 (14%)	0 (0%)	9 (18%)
– Dużym	12 (18%)	1 (6%)	11 (22%)
– Średnim	17 (26%)	3 (18%)	14 (29%)
– Niewielkim	18 (27%)	10 (59%)	8 (16%)
– Żadnym	10 (15%)	3 (18%)	7 (14%)

Źródło: opracowanie własne.

Jeśli chodzi o rozwijanie sprawności czytania, to jawi się ona ankietowanym studentom – zarówno SSP, jak i SSZ – jako łatwa. Prawdopodobnie jest to związane ze specyfiką pisemnego kanału komunikacji (większa transparentność słów, możliwość powrotu do fragmentów tekstu/słów w celu lepszego ich zrozumienia), która ułatwia uczącym się zrozumienie treści czytanego tekstu.

W odniesieniu do sprawności produktywnych, to mówienie w języku francuskim jest dla studentów dość sporym wyzwaniem (zwłaszcza dla SSP, gdzie 18% badanych uważa mówienie za bardzo duże wyzwanie), podobnie jak pisanie, przy

czym to ostatnie jest trudniejsze dla SSZ. Taka perspektywa wydaje się zrozumiała, ponieważ program studiów realizowany przez SSZ wymaga pisania złożonych tekstów, co bazuje nie tylko na specyficznych umiejętnościach językowych, ale również poznawczych.

W kwestii nauki podsystemów języka, zdania studentów są podzielone. Nauka gramatyki wydaje się być średnim wyzwaniem zarówno dla SSP, jak i SSZ, przy czym jest ona zdecydowanie trudniejsza dla drugiej grupy studentów. Wynika to prawdopodobnie z tematyki zagadnień poruszanych na zajęciach. O ile na zajęciach z gramatyki skierowanej do SSP wprowadza się proste zagadnienia właściwe poziomowi A1, o tyle na analogicznych zajęciach adresowanych do SSZ zagadnienia są złożone, a dość zróżnicowany poziom studentów negatywnie wpływa na przyswajanie omawianych treści. Nauka słownictwa z kolei nie wydaje się studentom obu grup trudna, przy czym jest ona trudniejsza dla SSP, co też jest logiczne, biorąc pod uwagę fakt, że mają oni dużą liczbę godzin języka francuskiego, który jest dla nich nowym przedmiotem.

Zdania ankietowanych są podzielone również na temat nauki wymowy francuskiej. Nie stanowi ona większego wyzwania dla SSZ, ale studentom SSP jawi się raczej jako trudna umiejętność. Ponownie taki stan rzeczy wynika prawdopodobnie z faktu, że w języku francuskim związek między wymową a pisownią nie jest oczywisty na pierwszych etapach nauki.

Oprócz pytań zamkniętych, na które odpowiedzi zostały przeanalizowane powyżej, studenci mieli również możliwość wypowiedzieć się, z jakimi innymi wyzwaniami mierzą się w czasie nauki języka francuskiego. Studenci dość często wskazują na liczne wyjątki, które są charakterystyczne dla gramatyki francuskiej. Dla części badanych (SSP) utrudnieniem jest z kolei nierówny poziom wśród studentów, z którymi uczęszczają na zajęcia. Niektórzy z badanych twierdzą, że trudno im przełożyć na język francuski to, co chcieliby powiedzieć:

Z_09: Najtrudniej jest mi szybko reagować i odpowiadać na głos – gdy mam czas na zastanowienie, wypowiedzi ustne lepiej mi idą.

Poza wyzwaniami *stricte* językowymi studenci wskazują również na wyzwania związane z motywacją, skupieniem i przełamywaniem barier językowych:

Z_07: Przełamanie bariery językowej.

P_16: Ciężko jest mi uwierzyć w swoje możliwości, przez co jestem mniej zmotywowana. Kiedy się uczę, ciężko jest mi pozostać skupioną.

3.3. Postrzeganie zajęć praktycznej nauki języka francuskiego przez studentów

W celu sprawdzenia, na ile treści i formy nauczania oferowane aktualnie w ramach PNJF odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom studentów 1. roku, respondenci zostali poproszeni o samoocenę w zakresie przyrostu kompetencji w języku francuskim dzięki uczestnictwu w poszczególnych modułach PNJF. Wykładowców zapytano natomiast o to, czy zauważają zmiany w nastawieniu studentów 1. roku do nauki języka francuskiego w porównaniu do pierwszoricznych studentów w latach ubiegłych. Interesujące było również zbadanie, czy zauważają zmiany w potrzebach edukacyjnych aktualnych studentów 1. roku w stosunku do studentów lat ubiegłych, a jeśli tak, to jakie. Celem wywiadów było także zebranie informacji, czy w obecnym roku akademickim wprowadzono nowe techniki nauczania, materiały lub/i formy pracy, by lepiej odpowiadały potrzebom słuchaczy.

Większość studentów biorących udział w badaniu zauważyła u siebie zdecydowany lub zauważalny przyrost kompetencji językowych, wynikający z nauki w ramach zajęć PNJF. W przypadku modułu kompetencje zintegrowane takiego zdania było 83% respondentów, przy czym SSP w nieco większym stopniu zauważali swój progres (86%) niż SSZ (76%) (tabela 10).

Tabela 10. PNJF – kompetencje zintegrowane: samoocena przyrostu kompetencji

PNJF – kompetencje zintegrowane			
Przyrost kompetencji	łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Zdecydowanie nie	1 (2%)	0 (0%)	1 (2%)
– Raczej nie	5 (8%)	0 (0%)	5 (10%)
– Nie mam zdania	5 (8%)	4 (24%)	1 (2%)
– Raczej tak	22 (33%)	6 (35%)	16 (33%)
– Zdecydowanie tak	33 (50%)	7 (41%)	26 (53%)

Źródło: opracowanie własne.

Zajęcia z gramatyki stosowanej przyczyniły się zdecydowanie lub znacząco do postępów językowych w ocenie 100% SSP i 88% SSZ (tabela 11).

Tabela 11. PNJF – gramatyka stosowana: samoocena przyrostu kompetencji

PNJF – gramatyka stosowana			
Przyrost kompetencji	Łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Zdecydowanie nie	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
– Raczej nie	1 (2%)	1 (6%)	0 (0%)
– Nie mam zdania	1 (2%)	1 (6%)	0 (0%)
– Raczej tak	25 (38%)	5 (29%)	20 (41%)
– Zdecydowanie tak	39 (59%)	10 (59%)	29 (59%)

Źródło: opracowanie własne.

Studenci obu ścieżek zadeklarowali również odniesienie wyraźnych korzyści z zajęć fonetyki stosowanej (łącznie 90%), choć wyżej ocenili swoje postępy SPP (92%) w stosunku do SSZ (83%) (tabela 12). Jest to zrozumiałe, gdyż na początkowym etapie nauki wymowy danego języka przyrost kompetencji jest zazwyczaj najbardziej zauważalny.

Tabela 12. PNJF – fonetyka stosowana: samoocena przyrostu kompetencji

PNJF – fonetyka stosowana			
Przyrost kompetencji	Łącznie (N=66)	Ścieżka „z” (N ₁ =17)	Ścieżka „p” (N ₂ =49)
– Zdecydowanie nie	4 (6%)	1 (6%)	3 (6%)
– Raczej nie	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
– Nie mam zdania	3 (5%)	2 (12%)	1 (2%)
– Raczej tak	21 (32%)	4 (24%)	17 (35%)
– Zdecydowanie tak	38 (58%)	10 (59%)	28 (57%)

Źródło: opracowanie własne.

Ciekawym uzupełnieniem wysokiej samooceny przyrostu kompetencji językowych okazały się uzasadnienia tej oceny podane przez respondentów w ramach odpowiedzi na pytania otwarte. Znalazły się tam konkretne aspekty kompetencji językowych i społeczno-kulturowych, które studentom udało się rozwinąć dzięki określonym zajęciom. W przypadku kompetencji zintegrowanych respondenci docenili zwłaszcza postępy w zakresie: zwiększenia płynności wypowiedzi

i zmniejszenia się stresu związanego z mówieniem (SSP: 14%, SSZ: 52%), poszerzenia zasobów leksykalnych (SSP: 20%, SSZ: 29%), lepszego rozumienia ze słuchu (SSP: 12%, SSZ: 17%), poprawy wymowy (po 1 osobie z każdej ścieżki), znajomości historii i kultury Francji (SSP: 2 osoby).

Z kolei skuteczność zajęć z gramatyki stosowanej przejawia się według respondentów przede wszystkim dobrym zrozumieniem gramatyki francuskiej, usystematyzowaniem wiedzy gramatycznej i umiejętnością praktycznego jej użycia, ale także poszerzeniem słownictwa i poprawą wymowy. Jeśli chodzi o przyrost kompetencji w zakresie fonetyki, prawie wszyscy badani studenci, zarówno SSP, jak i SSZ, zauważyli zwiększenie się poprawności swojej wymowy.

W ramach pytań otwartych studenci mieli także okazję napisać, co chcieliby powiedzieć prowadzącemu/prowadzącej dane zajęcia PNJF. Udzielone odpowiedzi wskazują na zdecydowane zadowolenie ze sposobu prowadzenia zajęć przez wykładowcę/wykładowczynię i dają wgląd w to, co dla studentów jest ważne i potrzebne. Doceniane aspekty w sposobie prowadzenia zajęć PNJF (różne moduły łącznie) to: wymagający prowadzący, rozwijanie systematyczności, możliwość samodzielnej poprawy, indywidualne podejście do każdego studenta, przygotowywanie do wystąpień publicznych, różnorodność tematów i ćwiczeń, pozytywne podejście, dobra atmosfera, uczciwe traktowanie, wyrozumiałość, kreatywne, angażujące ćwiczenia, ciekawostki kulturowe, skupienie się na jednym obszarze (np. gramatyka lub fonetyka), dobre wytłumaczenie przerabianych zagadnień, częste powtórki, dużo praktyki, wykorzystywanie gier, prowadzenie zajęć z gramatyki „w konstruktywistycznym trybie”, dyktanda bez oceny na zajęciach z fonetyki. Nieliczne osoby badane zgłosiły sugestie zmian, które świadczą o ich potrzebach czy preferencjach w zakresie nauki języka. W odniesieniu do kompetencji zintegrowanych SSZ prosili o wolniejsze tempo, więcej piosenek i filmów i używanie języka polskiego przy objaśnianiu „ważnych rzeczy”, m.in. pracy domowej i wymagań na egzaminie. Z kolei SSP chcieliby więcej mówić po francusku, więcej skupiać się na słownictwie (dwie osoby oczekują wręcz od prowadzących zajęcia list słówek do nauczania na kolokwium), więcej pisać (najlepiej według podanych schematów wypowiedzi), poznawać jeszcze więcej ciekawostek kulturowych. Nieliczne życzenia dotyczące zajęć z gramatyki stosowanej obejmowały tłumaczenie niektórych zagadnień po polsku oraz więcej słuchania i dialogów, „żeby obyc się z językiem”. W przypadku fonetyki stosowanej jedna osoba miała zastrzeżenia do zbyt dużego tempa omawiania zagadnień, podczas gdy inna życzyłaby sobie przyspieszenia tempa zajęć.

Z powyższego można wysnuć wniosek, iż studenci oceniają zajęcia z języka francuskiego zdecydowanie pozytywnie, doceniając sposób prowadzenia zajęć i panującą na nich atmosferę. Wykładowcy natomiast obserwują zmiany w nastaw-

wieniu studentów do nauki języka francuskiego w stosunku do lat poprzednich. W przypadku SSP wypowiedzi wykładowców świadczą o dużym zróżnicowaniu postaw. W_01 zauważa u swoich studentów większą niż w latach ubiegłych motywację do nauki, o czym świadczy mniejszy procent osób rezygnujących ze studiów, natomiast w odczuciu W_03 aktualni studenci są bardzo różni, ale ogólnie raczej mniej zmotywowani i mniej ciekawi świata. W ocenie W_01 studenci są nastawieni na naukę ściśle określonego, ograniczonego materiału, np. „bardziej niż wcześniej oczekują list słów, spoza których o nic nie można zapytać” i wykazują „spadek umiejętności uczenia się i kojarzenia faktów, struktur i zależności”.

Wykładowca W_02, pracujący z SSZ, zauważa u studentów wpływ aktualnych zmian społecznych, takich jak zainteresowanie wieloma wątkami naraz, które przejawia się większym rozproszeniem, mniejszą możliwością długiego skupienia na analizie języka. Dla SSZ atrakcyjność zajęć wiąże się z praktycznością. W_02 stwierdza również rosnący odsetek studentów z różnymi zaświadczeniami medycznymi (psychologicznymi).

W odpowiedzi na pytanie dotyczące zmian w potrzebach edukacyjnych wykładowcy podkreślają coraz silniejszą potrzebę indywidualnego podejścia (W_01), pracy „u podstaw” o charakterze nauki szkolnej, wyraźnego wyodrębniania omawianych zagadnień (W_02) i dużo większej kontroli, stałych jasnych zasad (W_03).

Badani wykładowcy, obserwując już od lat zachodzące przemiany w profilu osób studiujących w Instytucie Romanistyki UW, starają się dostosowywać na bieżąco swój sposób nauczania do potrzeb studentów. Elastyczność dydaktyczna prowadzących zajęcia PNJF w bieżącym roku akademickim znajduje swoje odzwierciedlenie w następujących działaniach:

1. SSP:

- w pierwszym półroczu mniej dyskusji, debat, wolnych wypowiedzi ze względu na brak odwagi językowej studentów (W_01),
- modyfikacje w nauczaniu słownictwa: od tego roku studenci sami tworzą swoje listy słownictwa do nauczania (W_03),
- zamiast tradycyjnych prac domowych pisemnych – nagrania, wpisy na bloga ze zdjęciami, rezultaty miniankiet i inne (W_03).

2. SSZ, gramatyka stosowana (W_03):

- dowolność wyboru formy pracy (w grupie lub indywidualnie) w celu uwzględnienia indywidualnych potrzeb poznawczo-afektywnych studentów,
- więcej użycia języka polskiego, żeby maksymalnie ułatwić zrozumienie (przełączanie kodu językowego).

Wykładowca W_03 jest przekonany o tym, że należy dostosować swoje nauczanie do potrzeb i możliwości studentów.

W wypowiedziach wykładowców można znaleźć wiele elementów, które odpowiadają oczekiwaniom studentów. Należą do nich:

- indywidualne podejście, uwzględniające potrzeby afektywno-poznawcze studentów,
- gotowość do modyfikacji sposobu nauczania, elastyczność, stałe dopasowywanie się do potrzeb grupy,
- przełączanie kodu językowego na zajęciach gramatyki,
- praca nad wyraźnie wyodrębnionym obszarem (jednym naraz),
- dobór ćwiczeń adekwatnych do możliwości studentów (np. rezygnacja z debat, gdy nie są jeszcze na nie gotowi, niezagłębianie się w niuanse gramatyczne, gdy trzeba powtórzyć podstawy),
- kreatywne ćwiczenia (nagrania, blogi, rezultaty miniankiet i inne).

4. Dyskusja i wnioski końcowe

Profil studentów filologii romańskiej zmienia się, co jest w dużej mierze konsekwencją przemian edukacyjnych i społeczno-ekonomicznych.

Przedstawione dane jasno wskazują na to, że profil studenta rozpoczynającego studia w Instytucie Romanistyki UW jest bardzo zróżnicowany. Początkujący w nauce języka francuskiego stanowią zdecydowaną większość, zaś grupa osób, które realizują program kształcenia właściwy SSZ, jest nieliczna. Co więcej, ich samoocena poziomu biegłości językowej jest skrajnie zróżnicowana (od A1+ do C1). Podobnie rzecz się ma z trajektorią uczenia się języka: SSZ pobierali naukę zarówno w szkole, jak i w kontekście pozaszkolnym (kursy językowe, lekcje prywatne, samodzielna nauka) przez bardzo różny czas. Taki stan rzeczy sprawia, że koniecznością staje się indywidualne podejście do potrzeb edukacyjnych studentów, znajdujące swój wyraz w reagowaniu na bieżąco przez prowadzących zajęcia na zauważane potrzeby i stosowaniu różnorodnych technik dydaktycznych. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na obszary nauki języka francuskiego, które stanowią szczególne wyzwanie dla studentów, takie jak mówienie i słuchanie ze zrozumieniem w przypadku SSP oraz pisanie i mówienie dla SSZ.

Ponadto studenci oczekują od wykładowców wsparcia swojego procesu uczenia się poprzez czytelny podział i organizację materiału do opanowania, stosowanie wyjaśnień w języku polskim oraz zapewnienie dobrej, życzliwej atmosfery na zajęciach. Wykładowcy zdają się odczytywać te potrzeby i starają się świadomie podążać za studentem.

Co istotne, studenci biorący udział w badaniu wybrali studia filologiczne z przekonaniem i zazwyczaj przejawiają motywację do nauki języka francuskiego. Oczekują przy tym, że ich nauka będzie miała wymiar praktyczny. Wydają się zadowoleni z podziału PNJF na wyspecjalizowane moduły, gdyż pozwala im to lepiej skupić się na danym obszarze kompetencji do opanowania. Jednocześnie, będąc członkami pokolenia ceniącego sobie różnorodność i zmienność wątków, aktualni pierwszorzecznicy doceniają aktywności zróżnicowane, kreatywne, wykorzystujące nowe technologie informacyjne. Pozytywny jest fakt, iż badani studenci deklarują odczuwanie satysfakcji płynącej z czynionych postępów w nauce francuskiego i wysoko oceniają zajęcia z praktycznej nauki języka francuskiego.

Czy zatem wskazane jest rozpatrywanie zmian programowych? Czy należy okroić treści nauczania, ograniczyć cele edukacyjne? Jesteśmy przekonani, że nie ma takiej konieczności. W obecnej chwili najlepszym rozwiązaniem wydaje się adaptacja technik nauczania do potrzeb i możliwości aktualnych studentów filologii romańskiej oraz poszukiwanie nowych sposobów realizacji dotychczasowych celów. Jak pokazuje nasza diagnoza, dobrą odpowiedzią na zmiany w profilu studentów stanowi przede wszystkim dydaktyka wielu prędkości, refleksyjność i elastyczność prowadzących. Zdają się to potwierdzać opinie, jakie znaleźliśmy w odpowiedziach na pytanie otwarte: „Co chciałabyś/chciałbyś powiedzieć zespołowi odpowiedzialnemu za program kształcenia w zakresie praktycznej nauki języka francuskiego w Instytucie Romanistyki UW?”. Oto kilka z pozytywnych odpowiedzi studentów:

Z_11: Uważam, że opracowali Państwo bardzo skuteczny, zróżnicowany system nauczania, który uwzględnia indywidualne podejście do studenta.

P_42: Dziękuję za otwartość na studentów i praktyczny program nauczania, a także indywidualne podejście.

P_09: Doceniam zaangażowanie w organizację zajęć, jestem w stanie w 100% korzystać z zajęć dzięki bezstresowej atmosferze oraz otwartości prowadzących ten program jest dobrze zrobiony pod potrzeby uczących się.

Na koniec warto dodać, iż wyniki przeprowadzonej wśród studentów ankiety posłużyły nie tylko jako materiał badawczy, ale również jako informacja zwrotna do dalszej refleksji dla naszych koleżanek i kolegów nauczających PNJF. Z tego względu w kolejnych latach chcielibyśmy powtarzać tego typu badanie, gdyż pozwoli ono na bieżąco monitorować zmiany w profilu naszych studentów i odpowiednio dopasowywać metody nauczania.

BIBLIOGRAFIA

- Enseigner le FLE aux débutants à la philologie romane. Nouveaux défis*, H. Grzmil-Tylutki, E. Krawowska-Krzemińska (red.), Kraków 2010.
- Nauczanie języków obcych w % ogółu uczniów w szkole, licea ogólnokształcące dla młodzieży*, [w:] GUS Baza Danych Lokalnych, [online], <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/cechy/3962> [dostęp: 28.06.2024].
- Krawczyk D., Smuk M., Sokołowicz M., *Filologia obca w stulecie swego istnienia. W ruchu uchwycione*, Warszawa 2019.
- Kucharczyk R., Szymankiewicz K., *Les représentations de la langue française chez des élèves polonophones. Quel impact sur le choix de la langue étrangère à l'école*, „Neofilolog” 2020, 55/2, s. 173–194.
- Kucharczyk R., Szymankiewicz K., *Uwarunkowania wyboru nauki języka francuskiego przez polskich licealistów*, „Acta Neophilologica” 2020, XXII/1, s. 73–90.
- Kuk L., *À l'ombre de l'héritage du passé. La présence de la culture française en Pologne après 1989*, [w:] *Le rayonnement français en Europe centrale*, O. Chaline i in. (red.), Pessac 2009, s. 543–551, [online], <https://doi.org/10.4000/books.msha.18274> [dostęp: 24.02.2024].
- Ociepka N., *L'enseignement du français en Pologne jusqu'au XIXe siècle*, „Zeszyty Glottodydaktyczne” 2010, 2, s. 147–156.
- Raport Festiwalu FrankoFilm – Zielona Góra „Nauczanie języka francuskiego w Polsce”*, [online], https://brief.pl/wp-content/uploads/2019/07/Raport_nauczanie_jezyka_francuskiego_w_Polsce_2019.pdf [dostęp: 16.12.2024].
- Smuk M., *Beauté des sonorités, prestige, utilité? La langue française vue par des étudiant.es français.es et internationaux.ales à l'époque de la mondialisation*, „Bulletin suisse de linguistique appliquée” 2022, 116, s. 77–92.
- Werbińska D., *Professional Identity of a French Language Teacher in Poland: Constancy vs. Change, Sameness vs. Difference*, Agency, „Glottodidactica” 2022, 49 (1), s. 217–240.
- Ziółkowski M., *La Francophonie en Pologne*, „Hermès” 2004, 3, s. 59–61.